

Eşyaların Karayolundan Uluslararası Nakliyatı İçin Mukavele Sözleşmesi (CMR) ile Bu Sözleşmeye Ek Protokola Katılmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun

(Resmî Gazete ile yayımı : 14.12.1993 Sayı : 21788)

Kanun No
3939

Kabul Tarihi
7.12.1993

MADDE 1. — 19 Mayıs 1956 tarihli “Eşyaların Karayolundan Uluslararası Nakliyatı için Mukavele Sözleşmesi (CMR)” ile Bu Sözleşmeye Ek 5 Temmuz 1978 tarihli Protokola katılmasını uygun bulunmuştur.

MADDE 2. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

EŞYALARIN KARAYOLUNDAN
ULUSLARARASI NAKLİYATI İÇİN
MUKAVELE SÖZLEŞMESİ
(CMR)
GEREKÇE

Yüklerin karayoluyla taşınması koşullarını standartlaştırmanın, özellikle bu tür taşımalarda kullanılan belgeler ve taşıyıcının sorumluluğu bakımından yararlarına inanan âkit taraflar şu konularda anlaşmışlardır.

I. BÖLÜM
UYGULAMA ALANI

MADDE 1

1. Bu anlaşma, sözleşmede belirtildiği gibi yükleme yeri ile teslim için belirlenen yerin iki ayrı ülkede olması halinde, ücret karşılığında yüklerin taşıt ile karadan taşınmasına ait her sözleşmeyi kapsar. Bu ülkelerden en az birinin âkit ülke olması zorunludur.

2. Bu anlaşmanın uygulaması bakımından “taşıt” sözcüğü 19 Eylül 1949 tarihli Yol Trafik Anlaşması 4 üncü maddesinde tarif edilen, motorlu taşıtlar, dizi halinde taşıtlar, römorklar ve yarı-römorklar anlamına gelir.

3. Bu Anlaşma kapsamındaki taşıma, devletler, devlet kurumları veya devlet kuruluşları tarafından yapıldığı hallerde de uygulanır.

4. Aşağıdaki durumlarda anlaşma uygulanmaz.

- Uluslararası posta anlaşmaları gereğince yapılan taşımalarda,
- Cenaze taşımalarında,
- Ev eşyası taşımalarında,

5. Âkit Taraflar, iki veya birkaçı arasında yapacakları özel anlaşmalarla bu anlaşma hükümlerini değiştirmemeyi kabul ederler. Ancak, anlaşmayı sınır trafiğine uygulamamak veya tamamen kendi ülkeleri içindeki taşıma etkinliklerinde yükler üzerinde hak iddia etmeye yarayan sevk mektubunun kullanılmasına izin vermek gibi durumlar bunun dışındadır.

MADDE 2

1. Mal yüklü taşıt, 14 üncü madde hükümlerinin uygulandığı haller dışında yolun bir kısmında deniz, demiryolu, nehir, kanal veya havayoluyla yük boşaltılmadan taşındığı hallerinde de bu

anlaşma taşımanın tümü için uygulanır. Ancak diğer taşıtlarla yapılan taşımalarda ortaya çıkan kayıp, hasar veya gecikmelerin, karayolu taşımacısının bir fiil veya ihmalden doğmayıp yüklerin diğer taşıtlarda taşınması sırasında ve nedeniyle oluşabileceği kanıtlanır ise, Karayolu taşıyıcısının sorumluluğu bu anlaşmaya göre, eğer sözkonusu diğer taşıtlar ile yükün taşınması için yasal koşullara uygun olarak o taşıt taşıyıcısı ile gönderen arasında bir sözleşme yapılmış sayılır ve o sözleşmeye konulması gelenekleşmiş hükümlere göre tayin edilir. Ancak, konulmuş bu gibi koşulların bulunmaması hallerinde, karayolu taşıyıcısının sorumluluğu bu anlaşmaya göre tayin edilir.

2. Eğer, karayolu taşımacısı diğer taşıtlar ile de taşıma yapıyor ise, sorumluluğu bu maddenin 1 inci paragrafına göre tayin edilir. Ancak bu durumda, karayolu ve diğer taşıtlar ile taşıma yapan kimse, iki ayrı kişi gibi işlem görür.

II. BÖLÜM

TAŞIMACININ SORUMLU OLDUĞU KİŞİLER

MADDE 3

Bu anlaşmanın uygulanması yönünden taşımacı, çalıştırdığı kişilerin ve taşımanın yapılması için hizmetlerinden yararlandığı diğer kimselerin görevleri sırasında hareket ve ihmallerinden, sanki, bu hareket ve ihmalleri kendisi yapmış gibi sorumlu olacaktır.

III. BÖLÜM

TAŞIMA SÖZLEŞMESİNİN AKDEDİLMESİ VE UYGULANMASI

MADDE 4

Taşıma sözleşmesi bir sevk mektubunun düzenlenmesi ile gerçekleştirilir. Bu mektubun bulunması usule aykırı oluşu veya kaybolması, bu anlaşma hükümlerine uygun olacak olan taşıma sözleşmesinin varlığı ve geçerliliğini etkilemez.

MADDE 5

1. Sevk mektubu üç nüsha halinde düzenlenerek gönderici ve taşımacı tarafından imzalanır. Sevk mektubunun düzenlendiği ülkedeki yasaları izin verdiğiinden, bu imzalar matbaada basılabilir veya onların yerine gönderici ve taşımacının mühürleri kullanılabilir. Birinci suret göndericiye verilir. İkinci yükte beraber gider. Üçüncüsü ise taşımacı tarafından saklanır.

2. Taşınacak yüklerin başka taşıtlara yüklenmesi gerektiği, bunların ayrı çeşit yükler olduğu veya ayrı partilere bölünmesi durumunda gönderici veya taşımacı her çeşit ve parti yük için ayrı bir sevk mektubu istemek hakkına sahiptir.

MADDE 6

1. Sevk mektubu şu bilgileri içerecektir :

- a) Sevk mektubu tarihi ve düzenleme yeri,
- b) Göndericinin adı ve adresi,
- c) Taşımacının isim ve adresi,
- d) Yükün yükleme yeri, tarihi ve boşaltma için belirlenen yer,
- e) Yükün gönderildiği kişinin isim ve adresi,
- f) Yükün özelliğinin tarifi, ambalaj şekli ve tehlikeli yükler söz konusu olduğunda bunların herkesce anlaşılacak şekilde tarifi,
- g) Kaç parça olduğu ve bunların özel marka ve sayıları,

3939

7.12.1993

h) Yükün brüt ağırlığı veya başka bir şekilde anlatılmış ise miktarı,

ı) Taşıma ücretleri (Taşıma bedeli, ek giderler, gümrük resimleri ve sözleşmenin aktinden teslimine kadar yapılan diğer ödemeler)

j) Gümrük ve diğer formaliteler için gerekli direktif,

k) Aksine bir madde bulunmasına rağmen, taşımanın bu anlaşma hükümlerine bağlı olduğu bildirir not.

2. Gerekli durumlarda sevk mektubu şu bilgileri de ayrıca içerecektir :

a) Aktarmaya izin verilmediğini belirten not,

b) Göndericinin ödemeyi kabul ettiği ödemeler,

c) Yükün tesliminde yapılacak ödentilerin miktarı,

d) Yük değerinin beyanı ve tesliminde özel faizi temsil eden miktar,

e) Yükün sigorta edilmesine dair göndericinin alıcıya vereceği direktif,

f) Taşımanın tamamlanması için anlaşmaya varılmış zaman süresi,

g) Taşımacıya verilen belgelerin listesi,

3. Taraflar, yarar gördükleri diğer hususları da sevk mektubuna yazabilirler.

MADDE 7

1. Gönderici, aşağıdaki hususların hatalı veya yetersiz oluşundan uğrayacağı zarar, hasar ve yaptığı ödemelerden sorumludur.

a) Madde 6 paragraf 1 : b, d, e, f, g, j de belirtilen hususlar,

b) Madde 6 paragraf 2 de belirtilen,

c) Sevk mektubunun düzenlenmesini sağlamak veya daha başka hususların içine yazılması amacıyla göndericinin vereceği her türlü diğer direktif.

2. Göndericinin istemi üzerine taşımacı bu maddenin 1 inci paragrafındaki hususları sevk mektubuna yazarsa, aksi kanıtlanmadıkça bunu gönderici adına yapmış sayılacaktır.

3. Sevk mektubu madde 6 paragraf 1 (k) da belirtilen beyanı içermez ise taşımacı bu ihmali yükünden mali (yükü) kullanma hakkına sahip kişinin bu ihmalden dolayı uğradığı zarar, hasar ve yapıldığı ödemelerden sorumludur.

MADDE 8

1. Yüğü teslim aldığı sırada taşımacı şunları kontrol edecektir :

a) Parça sayısı ve bunların üzerindeki marka ve numaralar bakımından sevk mektubundaki beyanların doğruluğunu,

b) Yükün ve bunların görünüşteki durumunu.

2. Taşımacı bu maddenin 1 inci paragrafında belirtilen beyanları kontrol etmek olanaklarından yoksun ise sevk mektubuna itiraz kayıtlarını yazacak ve bunların geçerli nedenlerini de belirtilecektir. Aynı şekilde yükün ve ambalajların görünüşteki durumu ile itiraz nedenlerini de açıklayacaktır. Gönderici, sevk mektubunda itiraz kayıtlarına bağlı kalacağını açıkça kabul etmiş olmadıkça bu kayıtlar göndericiyi bağlamaz.

3. Gönderici, yükün brüt ağırlığını veya bunların başka türlü ifade edilmiş miktarlarını, kontrol etmesini taşımacıdan istemek hakkına sahiptir, ayrıca parçaların kontrol edilmesini de isteyebi-

3939

7.12.1993

lır. Taşımacı kontrol giderlerini istemek hakkına sahiptir. Kontrolların sonuçları sevk mektubuna yazılır.

MADDE 9

1. Sevk mektubu, taşıma sözleşmesinin akdini, sözleşmelerin koşullarını ve yüklerin taşımacı tarafından kabulünü, aksi kanıtlanıncaya kadar, kanıt belgedir.

2. Sevk mektubunda, taşımacı tarafından beyan edilmiş itiraz kaydı yok ise karşıtı kanıtlanmadıkça tesellümde yükün ve ambalajların iyi durumda olduğu, sayılarının, marka ve numaralarının sevk mektubunda yazılı olanlara uyduğu varsayılır.

MADDE 10

Gönderici, kişilere malzemeye ve diğer yüklere gelecek zarar ziyan ve hasardan, yükün kusurlu olarak ambalajlanmasından yüklenilecek ödemelerden taşımacıya karşı sorumludur. Ancak, yükün kabulünde kusur açık seçik ise ve taşımacı tarafından biliniyor ise bu hususta bir itiraz beyanında bulunmamış ise bu hüküm geçersizdir.

MADDE 11

1. Malların tesliminden önce tamamlanması gereken gümrük ve diğer formalitelerin yerine getirilmesi için, gönderici, lüzumlu belgeleri sevk mektubuna ilâştirecek yahutta taşımacıya verecek ve talep ettiği diğer bilgileri kendisine sağlayacaktır.

2. Taşımacı bu belgelerle verilen bilgilerin doğruluğunu ve yeterliliğini incelemek zorunda değildir. Gönderici bu gibi belgelerin bulunmaması yetersiz olması, veya usule aykırı oluşundan doğacak zarar, ziyan ve hasardan, taşımacıya karşı sorumludur. Ancak taşımacının hatası veya ihmali görülen durumlar bu hükmün dışındadır.

3. Sevk mektubunda belirtilen, bu mektuba ekli veya kendilerine verilen belgelerin kaybindan veya hatalı kullanılmasından doğacak sonuçlardan taşımacı, komisyoncu gibi aynı derecede sorumludur. Ancak, taşımacının ödeyeceği tazminat yükün kaybolması halinde ödenecek tazminatı geçemez.

MADDE 12

1. Gönderici, özellikle taşımayı durdurmasını teslimin yapılacağı yeri değiştirmesini veya sevk mektubunda gösterilen alıcıdan başkasına teslim etmesini istemek suretiyle yüke tasarruf etmek hakkına sahiptir.

2. Sevk mektubunun ikinci nüshası alıcıya verildiği veya alıcı madde 13 paragraf 1 de belirtildiği gibi hakkını kullandığı zaman göndericinin tasarruf hakkı ortadan kalkar. O andan itibaren taşımacı alıcının emirlerine uyacaktır.

3. Bununla beraber, gönderici tarafından sevk mektubuna o yılda bir not yazılmış ise, sevk mektubunun düzenlenmesinden sonra tasarruf hakkı alıcıya aittir.

4. Tasarruf hakkını kullandığı sırada alıcı yükün diğer bir kişiye teslimini emretmiş ise, bu diğer kişi başka alıcılar göstermek hakkına sahip değildir.

5. Tasarruf hakkını kullanma aşağıdaki koşullara bağlıdır.

a) Gönderici veya bu maddenin 3 üncü paragrafında öngörülen durumda bu hakkı kullanmak isteyen alıcı, taşımacıya verilen yeni talimatın bulunduğu sevk mektubunu sunmalı ve bu talimatı yerine getirmenin gerektirdiği bütün masraf, zarar ve ziyayı ödemelidir.

3939

7.12.1993

b) Bu talimatın yerine getirilmesi onların yerine getirecek kişinin eline geçtiği anda mümkün olmalı ve taşımacının normal işlerine engel olmalı, nede gönderilen diğer yüklerin gönderici veya alıcılarına zarar vermemelidir.

c) Bu talimat gönderilen yükün bölünmesine yol açmamalıdır.

6. Bu maddenin 5 (b) paragrafında öngörülen hükümlerden dolayı taşımacı aldığı talimatı yerine getirmemez ise bu talimatı kendine veren kişiye derhal bilgi verecektir.

7. Bu maddede öngörülen koşullara göre verilen talimatı taşımacı yerine getirmemiş veyahutta bunları sevk mektubu birinci nüshasını istemeden yerine getirmiş ise bu olaydan oluşacak zarar ve ziyan için istekte bulunma hakkına sahip kişiye karşı sorumlu olur.

MADDE 13

1. Yükün teslim için belirtilen yere varışından sonra alıcı, makbuz karşılığında kendisine sevk mektubunun ikinci nüshasını ve yükü teslim etmesini istemek hakkına sahiptir. Yükü kaybolduğu saptanır veya 19 uncu maddede öngörülen zamanın bitiminden sonra ulaşmaz ise taşıma sözleşmesinden doğan hakları, alıcı kendi adına taşımacıya karşı kullanmak hakkına sahiptir.

2. Bu maddenin 1 inci paragrafında kendisine sağlanan haklardan alıcı sevk mektubundan doğan ödemeleri ödemekle yükümlüdür. Fakat bu konuda bir anlaşmazlık çıktığında taşımacı, alıcı tarafından teminat gösterilmedikçe yükü teslim etmek zorunda değildir.

MADDE 14

1. Yük teslim yerine varmadan önce sözleşmeyi sevk mektubunda öngörülen koşullara göre uygulamak herhangi bir nedenle gerçekleşemediğinden taşımacı 12 nci madde gereğince, yüke tasarruf etme hakkına sahip olan kişiden talimat isteyecektir.

2. Bununla beraber, koşullar yükün sevk mektubunda öngörülenlerden farklı bir şekilde taşınmasına olanak sağlıyor ise ve taşımacı 12 nci madde hükümleri gereğince yüke tasarruf etme hakkına sahip kişiden uygun bir zaman içinde talimat alamamış ise, yüke tasarruf etme hakkına sahip kişiden uygun bir zaman içinde talimat alamamış ise, yüke tasarruf etme hakkına sahip kişinin yararlanmasına en uygun görülen önlemleri almakla yükümlüdür.

MADDE 15

1. Yükün teslim yerine varışından sonra koşullar bunların teslimini engellediği hallerde, taşımacı göndericiden talimat isteyecektir. Eğer alıcı yükü kabul etmezse, gönderici sevk mektubunun birinci nüshasını vermeden yük üzerinde tasarruf etme hakkına sahiptir.

2. Alıcı yükü kabul etmemiş bile olsa, taşımacıya göndericiden aksine talimat gelmedikçe, bunların teslimini isteyebilir.

3. Alıcı madde 12 paragraf 3 gereğince haklarını kullanarak, yükün başka bir kişiye teslimine dair emir verdikten sonra, bunların teslimini engelleyici koşullar ortaya çıktığında, alıcı gönderici imiş ve diğer kişi alıcı imiş gibi bu maddenin 1 ve 2 nci paragrafları uygulanır.

MADDE 16

1. Taşımacı talimat istemiyle yaptığı ödemelerle bu talimatı yerine getirmenin gerektirdiği ödemeleri geri alma hakkına sahiptir. Ancak, bu ödemelerin kendi kusur ve ihmali yüzünden yapmamış olması gerekir.

2. Madde 14 paragraf 1 de ve madde 15 de öngörülen durumlarda taşımacı yükü onları tasarruf etme hakkına sahip olan kişi hesabına derhal boşaltabilir. Bunun üzerine taşıma işi sona ermiş sayılır. Ondan sonra taşımacı malı bu hakka sahip kişi adına koruma altına alır.

Bununla beraber bunları üçüncü bir kişiye verebilir. Bu takdirde üçüncü kişinin seçiminde tedbirli davranmak dışında hiçbir sorumluluğu kalmaz. Sevk mektubuyla ilgili ödemelerin tahakkuku devam eder.

3. Mal çabuk bozulan cinsten ise, veya durumları öyle gerektiriyor ise yahutta depolama ödemeleri malın değeri ile uyumlu değilse taşımacı yüke tasarruf etme hakkına sahip kişiden talimat beklemeden onları satabilir. Ayrıca uygun bir zaman geçtikten sonra bu malları tasarruf etme hakkına sahip kişiden üstesinden gelebileceği aksine bir talimat almadıkça başka durumlarda da malın satışına kalkışabilir.

4. Eğer mallar bu madde gereğince satılmış ise, satıştan elde edilen para yüke ait ödemeler çıktıktan sonra, geriye kalan kısmı bunları tasarruf etmek hakkına sahip kişiye verilir. Şayet bu ödemeler satıştan elde edilen paradan fazla ise, taşımacı aradaki farkı tahsil etme hakkına sahiptir.

5. Satış halinde takip edilecek usul malların satıldığı yerin kanun ve geleneklerine göre saptır.

IV. BÖLÜM TAŞIMACININ SORUMLULUĞU

MADDE 17

1. Taşımacı, yükü teslim aldığı andan teslim edinceye kadar, bunların kısmen veya tamamen kaybindan ve doğacak hasardan sorumludur.

2. Eğer kayıp, hasar veya gecikme istek sahibinin hatası veya ihmalden, taşımacının hatasından değilse, istek sahibinin verdiği talimattan, yüke has bir kusurdan yahutta taşımacının önlemesine olanak bulunmayan durumlardan ileri geliyorsa, taşımacı sorumlu tutulamaz.

3. Taşımacı taşımayı yapmak için kullandığı kusurlu taşıtları, bu taşıtı kiraladığı kişinin veya vekilinin yahutta çalışanlarının hata ve veya ihmallerinden dolayı sorumludur.

4. Madde 18 paragraf 2 ile 5'e uygun olmak üzere kayıp veya hasar durumları aşağıda belirtilen koşullardan bir veya bir kaçının doğal sonucu olan özel risklerden doğmuş ise, taşımacı sorumlu tutulamaz.

a) Kullanılmasında anlaşmaya varılmış ve sevk mektubunda açıkca belirtmiş olduğu üzere, madeni levha ile kaplanmamış açık taşıtlar kullanılması,

b) Ambalajlanmadıkları veya kötü ambalajlandıkları zaman, özellikleri gereği fire veren veya hasara uğrayan malların ambalajlanmaması veya hatalı ambalajlanmış olması,

c) Yükün gönderici, alıcı veya bunlar adına hareket eden kişiler tarafından alınması taşınması, yüklenmesi, yığılması veya boşaltılması,

d) Özellikle kırılma, paslanma, çürüme, kuruma, normal fire yahutta güve ve haşarettan kısmen veya tamamen zarar görebilecek malların özelliği,

e) Sandık veya paketlerin üzerindeki marka veya numaraların yetersiz veya hatalı oluşu,

f) Canlı hayvan nakli,

5. Kayıp, hasar ve gecikmeye neden olan faktörlerden bazıları bakımından bu maddeye göre taşımacının sorumlu olmadığı hallerde, yine maddeye göre sorumlu olduğu faktörlerin kayıp, hasar ve gecikmeye yaptıkları katkı oranında sorumlu olacaktır.

MADDE 18

1. Kayıp hasar ve gecikmenin madde 17 paragraf 2 de öngörülen nedenlerden birinden doğduğunu kanıtlamak taşımacıya aittir.

2. Taşımacı, durumun koşulları bakımından kayıp veya hasarın Madde 17 paragraf 4 de öngörülen özel risklerin bir veya daha fazlasına atfedilebildiğini belirlediğinde, bunların bu nedenlerden ileri geldiği kabul edilir, hak iddia eden kimse, kayıp veya zararın bu risklere kısmen veya tamamen bağlı olmadığını kanıtlamak hakkına sahiptir.

3. Anormal bir noksanlık veya sandık yahutta paketlerde bir kaybolma olduğunda, kayıp veya hasarın Madde 17 paragraf 4 (a) da belirtilen durumlardan ileri geldiği varsayımına dayanan hüküm uygulanmaz.

4. Eğer taşıma malın sıcağa, soğuğa, ısı derecesindeki değişmelere ve rutubete karşı koruyacak şekilde donatılmış taşıtlarla yapılıyorsa, taşımacı Madde 17 paragraf 4 (d)'deki avantajdan faydalanmayı talep edemez. Ancak, bu tür donanım seçilmesi ve kullanılması ile ilgili olarak kendisine düşen önlemleri aldığı ve verilen özel talimata uyduğunu kanıtlarsa böyle bir istemde bulunabilir.

5. Taşımacı kendisine düşen bütün önlemleri aldığı ve verilen özel talimata uyduğunu kanıtlamadıkça madde 17 paragraf 4 (f) deki avantajdan yararlanmayı isteyemez.

MADDE 19

Yük kararlaştırılan zaman süresi içinde teslim edilmemiş ise veya kararlaştırılmış zaman süresi olmadığı hallerde, taşımanın normal süresi ve özellikle parçalı yüklerde tüm yükü bir araya getirmek için gerekli zaman, gayretli bir taşımacıya gerekli zamanı geçiyorsa teslimde gecikme var demektir.

MADDE 20

1. Kararlaştırılan zaman süresinin sona ermesini kovalayan 30 gün içinde veya kararlaştırılan süresi yoksa, taşımacının yükü almasından sonra 60 gün içinde yükün teslim edilmemiş olması, bunların kaybolduğuna kesin kanıt oluşturup ve bunun üzerine hak sahibi yükü kaybolmuş varsayacaktır.

2. Kaybolan eşya karşılığında tazminatını aldıktan sonra hak sahibi yazı ile başvurarak, tazminatın ödenmesini takip eden yıl içinde mallar bulunduğu takdirde kendisine bilgi verilmesini isteyebilir. Bu başvurunun alındığı kendisine yazı ile bildirilir.

3. Hak sahibi kendisine bilgi verilmesini takiben 30 gün içinde, sevk mektubunda gösterilen ücretleri ödemesi ve ayrıca tazminatı geri ödemesi karşılığında malın kendisine teslim edilmesini isteyebilir. Fakat madde 23 ve uygulanabildiği takdirde madde 26'da belirtilen teslimattaki gecikmeler için tazminat istemek hakkı saklıdır.

4. Paragraf 3'de öngörülen 30 gün içinde 2 nci paragrafta belirtilen isteğin yapılmaması veya talimatın verilmemesi halinde yahutta tazminatın ödenmesinden sonra mal bir yıldan fazla zaman geçmeden bulunmadığı takdirde taşımacı bunları buldukları ülke yasalarına göre kullanır.

MADDE 21

Mal, alıcıya taşıyıcı tarafından taşıma anlaşmasına göre, "teslimdeki ödeme" tutarı tahsil edilmeksizin teslim edilmiş ise, bu durumda taşıyıcı, göndericiye karşı" teslimdeki ödeme tutarını aşmayacak miktarda ve alıcıya karşı dava açma hakkını kaybetmeksizin tazminat ödemekle yükümlüdür.

MADDE 22

1. Gönderici taşımacıya yük verdiğinde, kendisine tehlikenin gerçek özelliklerini bildirir ve gerekiyorsa alınacak önlemleri belirtir. Eğer bu bilgiler Sevk mektubuna yazılmamış ise, bu yükü

3939

7.12.1993

taşımanın oluşturduğu tehlikenin gerçek içeriğini taşımacının bildiğini başka yollarla kanıtlamak gönderici veya alıcıya düşer.

2. Bu maddenin 1 nci paragrafında belirtilen durumlarda taşımacının tehlikeli olduğunu bilmediği tehlikeli yük, taşımacı tarafından herhangi bir yerde veya zamanda boşaltılabilir veya imha edilebilir veya tazminat talep etmeksizin zararsız hale getirilebilir. Bundan başka gönderici bu çeşit yükün taşınmak üzere tesliminden veya taşınmasından doğacak bütün zarar ve ziyandan sorumludur.

MADDE 23

1. Bu anlaşmanın hükümleri gereğince bir taşıyıcı, yükün kısmen veya tamamen kaybindan dolayı tazminat ödemekle sorumlu tutulduğundan, bu tazminat yükün taşınmak üzere kabul edildiği yer ve zamandaki kıymetine göre hesaplanır.

2. Malın kıymeti, ticaret borsası fiyatına göre saptanır. Eğer böyle bir fiyat yoksa, geçerli piyasa fiyatlarına göre bir tespit yapılır. Eğer ne ticaret borsası fiyatı ne de geçerli piyasa fiyatı mevcut değilse, tespit aynı cins ve kalitedeki malların normal kıymetine göre yapılır.

3. Tazminat, noksan olan brüt ağırlığın beher kilogramı için 25 frangı geçemez. Frank bir gramın 10/31'i ağırlığında safiyeti binde 900 olan altın franktur.

4. Yükün taşınması dolayısıyla ödenen taşıma ücreti, gümrük resimleri ve diğer ödemelerde, malın tamamen kaybedilmesi halinde tamamen ödenir. Kısmen kaybolma halinde ise karşılaşılan zarar oranında ödeme yapılır. Bunlar dışında başka tazminat ödenmez.

Gecikme halinde, hak sahibi zarar ve ziyanın bundan ileri geldiğini kanıtlarsa, taşımacı bu zarar ve ziyan için taşıma ücretini geçmemek üzere tazminat öder.

5. Madde 24 ve 26 gereğince malın değeri veya teslim süresi için ödenecek özel faiz söz konusu olduğu edilmiş ise daha yüksek tazminat istenebilir.

MADDE 24

Gönderici anlaşmaya varılacak belirli bir ücret karşılığında, sevk mektubunda Madde 23 paragraf 3'te belirtilen sınırı geçen bir değer beyan edebilir. Bu takdirde, beyan edilen değer bu sınırın yerine geçer.

MADDE 25

1. Zarar ve ziyan olayında taşımacı, yükün madde 23 paragraf 1, 2 ve 4 gereğince belirlenen değerine göre hesaplanmış kıymetten düşme karşılığı olan bedeli öder.

2. Gerçekte tazminat şu miktarları aşamaz :

a) Eğer gönderilen malın tamamı hasara uğramış ise, tamamı kaybolduğunda ödenmesi gereken miktar,

b) Eğer gönderilen yükün bir kısmı hasara uğramış ise eksilen kısmı için ödenmesi gereken miktar.

MADDE 26

1. Kaybolma, hasar veya kararlaştırılan zaman süresinin aşılması halinde gönderici, belirlenecek bu ücret ödenmesi karşılığında, teslim süresi için ödenecek özel faizin miktarını tayin eder ve bunu sevk mektubuna yazar.

2. Teslim süresi için özel bir faiz ödeneceği beyan edilmiş ise, 23, 24 ve 25 nci maddelerde öngörülen tazminattan ayrı olarak, kanıtlanan fazla zarar ve ziyan için beyan edilen miktara kadar tazminat istenebilir.

3939

7.12.1993

MADDE 27

1. Hak sahibi ödenecek tazminat için faiz isteyebilir. Yılda % 5 üzerinden hesap edilecek bu faiz, ödeme isteğinin yazılı olarak taşımacıya gönderildiği tarihten başlar. Böyle bir istekte bulunmamış ise, tahakkuk dava açıldığı tarihten itibaren yapılır.

2. Tazminatın hesaplanmasında asıl olan unsurlar ödemenin istendiği ülke parası ile ifade edilmediği zaman, söz konusu tazminatın o ülke parasına çevrilmesi, ödemenin yapılacağı gün ve yerde uygulanan kura göre saptanır.

MADDE 28

1. Yürürlükte olan yasaya göre, bu anlaşmaya göre yapılan taşımadan oluşan zarar, ziyan veya gecikme, sözleşme dışı bir isteme yol açtığı hallerde taşımacı sorumluluğu dışında veya ödeyeceği tazminatı tespit yahutta sınırlayan bu anlaşma hükümlerinden yararlanabilir.

2. Madde 23'de belirtilen koşullara göre taşımacının sorumlu olduğu kişilerden birinin zarar ve ziyan veya gecikmeden dolayı, sözleşme dışı sorumluluğu söz konusu olduğu hallerde, bu kişi taşımacının sorumluluğunu dışlayan veya ödeyeceği tazminatı tespit yahutta sınırlayan anlaşma hükümlerinden yararlanabilir.

MADDE 29

1. Hasar, taşımacının kendi kötü hareketinden veya davaya bakan mahkemenin kararı ile isteyerek kötü hareket eşdeğer sayılan kusurundan ileri gelmiş ise taşımacı, sorumluluğunu dışlayan veya sınırlayan yahutta kanıt yükünü karşı tarafa yükleyen bu maddenin hükümlerinden yararlanamaz.

2. Bilerek kötü hareket veya kusur taşımacının vekil veya çalışanları tarafından yahutta taşıma işinde kullandığı başka kişiler tarafından görevleri sırasında işlenmiş ise, aynı hüküm uygulanır. Bundan başka, böyle bir durumda adı geçen vekiller, çalışanlar ve diğer kişiler kişisel sorumlulukları yönünden 1 inci paragrafta belirtilen bu bölüm hükümlerinden yararlanamazlar.

V. BÖLÜM

İSTEM VE DAVALAR

MADDE 30

1. Alıcı, taşımacı ile beraber durumlarını kontrol etmeden veya zarar ve ziyan hasarın açıkça görüldüğü hallerde teslim anında veya açıkça görülmediği hallerde teslimden yedi gün içinde (pazar günleri ve resmi tatiller hariç) durumu kendisine bildirmeden malı teslim ederse, bu husus onun yükü sevk mektubunda belirtildiği şekilde aldığına kanıt oluşturur. Açıkça gözükmeyen zarar ve ziyan veya hasarlarda bildirme yazılı olarak yapılacaktır.

2. Mal alıcı ve taşımacı tarafından kontrol edildikten sonra, bu kontrolün sonucuna uymayan kanıtlar ancak açıkça görülmeyen zarar, ziyan ve hasarlar için kabul olunabilir. Ancak bunun için alıcının kontrolden sonra yedi gün içinde (pazar ve resmi tatil dışında) durumu yazılı olarak taşımacıya bildirmesi gereklidir.

3. Yük alıcının kullanımına verildiği tarihten sonraki 21 gün içinde durum yazılı olarak taşımacıya bildirilmemiş ise, teslimdeki gecikmeler için tazminat ödenmez.

4. Bu maddedeki zaman sürelerini hesap ederken duruma göre teslim tarihi kontrol tarihi, veya yükün alıcı verildiği tarih sayılmayacaktır.

5. Gerekli tetkik ve kontrolleri yapmak için taşımacı ve alıcı birbirlerine mantıksal her kolaylığı göstereceklerdir.

3939

7.12.1993

MADDE 31

1. Bu anlaşmaya göre yapılan taşımalarından ortaya çıkan davalarda davacı taraflar arasında anlaşma ile belirlenmiş, Âkit Taraf ülkeleri mahkemelerinde dava açabilir. Ayrıca şu ülkeler mahkemelerinde de dava açılabilir.

a) Davanın oturduğu veya delaleti ile taşıma anlaşmasının akdedildiği esas iş yerinin, şubesinin yahutta acentasının bulunduğu yerlerde,

b) Taşımacının yükü aldığı veya teslim yeri olarak gösterilen yerlerde, başka mahkemelerde dava açamaz.

2. Bu maddenin 1 inci paragrafı ile ilgili olarak bir dava yine aynı paragrafta göre yetkili olan bir mahkemede görülmekte ise veya böyle bir mahkeme tarafından bir talepli ilgili olarak karar verilmiş ise, aynı nedenlerle aynı taraflar arasında yeni bir dava açılmaz. Ancak ilk davanın açıldığı ülkedeki mahkemenin kararı yeni davanın açıldığı ülkede yerine getirilemiyor ise, bu hüküm uygulanmaz.

3. Bir Âkit Ülkedeki bir mahkemenin 1 inci paragrafta sözü geçen bir dava ile ilgili olarak verdiği karar, o ülkede yerine getirilebiliyor ise ilgili ülkedeki formaliteler tamamlanır tamamlanmaz, diğer âkit ülkelerin her birinde de yerine getirilebilir olacaktır. Bu formaliteler davanın yeniden görülmesine olanak sağlamaz.

4. Bu maddenin 3 üncü paragrafındaki hükümler mütenakız kararlara gıyaben verilen kararlara ve mahkeme emriyle yapılan ödemelere uygulanır. Fakat ara kararlarına veya istemi tamamen veya kısmen reddedilen davacıya ödemelere ilaveten yüklenen tazminatlara uygulanmaz.

5. Bu anlaşma gereğince taşımalarından doğan davalarda, Âkit ülkelerde oturan veya iş yerleri bu ülkelerde olan Âkit Ülke vatandaşlarından giderlere karşılık teminat istenemez.

MADDE 32

1. Bu anlaşma gereğince yapılan taşımalarından doğacak davaların bir yıl içinde açılması gerekir. Ancak, bilerek kötü hareket veya mahkeme tarafından bilerek kötü hareket olarak kabul edilen kusurlarda, bu süre üç yıldır ve şu tarihlerde başlar :

a) Teslimde kısmi kayıp, hasar veya gecikmelerde, teslim tarihinden itibaren,

b) Tam kayıplarda, kararlaştırılan zaman süresi bitiminden 30 gün sonra kararlaştırılmış zaman süresi yoksa, yükün taşıyıcı tarafından teslim alınmasından sonraki 60'ncı günde,

c) Bütün diğer durumlarda, taşıma anlaşmalarının akdedildiği tarihlerden üç ay sonra zaman süresinin başladığı gün sayılmaz.

2. Yazılı bir istem, taşımacı bunu yazılı bildiri ile geri çevirip, ona ilişik belgeleri de iade edinceye kadar zaman süresini erteler. Talebin bir kısmı kabul edildiği takdirde zaman süresi anlaşmazlık konusu olan istek için tekrar devam etmeye başlar. İstem alınıldığını, cevap verildiğini ve belgelerin gönderildiğini kanıtlamak, bu durumlara güvenen tarafa aittir. Aynı gayeyle yapılan başka istemler için zaman süresi ertelenemez.

3. Yukarıdaki 2 nci paragraf hükümlerine bağlı olarak, zaman süresinin uzatılması, davaya bakan mahkemenin kararına göre düzenlenir. Bu karar aynı zamanda yeniden dava açma haklarını da düzenler.

4. Zaman aşımı ile düşen dava açma hakkı, karşıt istek veya vereceğini alacağına sayışma yoluyla kullanılmaz.

3939

7.12.1993

MADDE 33

Taşıma anlaşması, bir mahkeme heyetine yetki veren bir madde içerebilir. Ancak bu karar hâkimler heyetinin bu anlaşmayı uygulamasını içermelidir.

VI. BÖLÜM

TAŞIMACILAR TARAFINDAN ORTAKLAŞA YAPILAN

TAŞIMALARLA İLGİLİ HÜKÜMLER

MADDE 34

Tek bir anlaşmayla düzenlenen taşıma, karayolu taşımacıları tarafından ortaklaşa yapıldığında, tüm taşımının yapılmasından her biri sorumludur. İkinci taşıyıcı ile onu takip eden taşımacılar, malları ve sevk mektubunu kabul etmiş olmaları dolayısıyla ve sevk mektubundaki koşullar altında anlaşmaya katılmış olurlar.

MADDE 35

1. Yüktü bir önceki taşımacıdan kabul eden taşımacı, kendisine imzalı ve tarihli bir makbuz verir. İsminde sevk mektubunun ikinci nüshasına yazar. Gerekirse sevk mektubu ve makbuza madde 8 paragraf 2 de anılan itiraz kaydını da yazar.

2. Ortaklaşa taşımacılar arasındaki ilişkilere madde 9 hükümleri uygulanır.

MADDE 36

Aynı taşıma anlaşmasına dayalı istekle ilgili olarak açılan bir davada ileri sürülen karşıt bir istek veya vereceğini alacağına sayışma halleri dışında kayıp, hasar veya gecikme sorumluluğu ile ilgili davalar ancak birinci taşımacı, sonuncu taşımacı veya kayıp, hasar veya gecikmenin olduğu sırada taşıma işini yapmakta olan taşımacı aleyhine açılabilir. Bu taşımacılardan birkaçı aleyhine aynı zamanda dava açılması mümkündür.

MADDE 37

Bu anlaşma hükümleri gereğince tazminat ödemiş taşımacı, bu tazminat üzerinden ödediği faiz ve yaptığı sarflarla birlikte tazminatı, taşımaya katılmış olanlardan şu koşullara göre geri almak hakkına sahiptir.

a) Zarar, ziyan ve hasardan sorumlu olan taşımacı ister kendisi ister başka bir taşımacı tarafından ödensin, tazminatı tek başına yüklenmek zorundadır.

b) Zarar, ziyan veya hasar iki veya daha çok taşımacının fiilinden ileri geldiği zaman bunlardan her biri sorumluluktaki hissesi oranında bir meblağı ödeyecek, taşıma ücreti oranında sorumlu olacaktır.

c) Zarar, ziyan ve hasar için sorumluluğun hangi taşımacıya yükleneceği belirlenemez ise, tazminat tutarı b) fıkrasında öngörüldüğü üzere bütün taşımacılar arasında paylaştırılacaktır.

MADDE 38

Taşımacılardan biri borçlarını ödeyemeyecek durumda ise, ödenmesi gereken tazminat payı taşıma karşılığında alacakları ücretler oranında diğer taşımacılar arasında bölüştürülecektir.

MADDE 39

1. Dava ile ilgili tebligat yapıldıktan ve kendisine savunma hakkı verildikten sonra, tazminat miktarı mahkeme kararı ile saptanmış ise 37 ve 38 inci maddeler gereğince bir istem karşısında kalan taşımacı, bu istemi yapan taşımacının yaptığı ödemenin yerinde olup olmadığını tartışma konusu yapamaz.

2. Parasını geri almak hakkını mahkeme yoluyla elde etmek isteyen taşımacı, ilgili taşımacıların birinin ikamet ettiği esas işyerinin veya şubesinin bulunduğu ülkenin yetkili mahkemesine başvurabilir. İlgili bütün taşımacılar aynı davada davalı olarak gösterilebilir.

3. 37 ve 38 nci maddelerde öngörülen davalarla ilgili olarak verilecek kararlarda madde 31 paragraf 3 ve 4 hükümleri uygulanır.

4. Taşımacılar arasındaki davalarda Madde 32 hükümleri uygulanır. Bununla beraber, zaman aşımı ya bu anlaşma gereğince ödenmesi gereken tazminatın miktarını tayin eden son mahkeme kararı tarihinden yahutta böyle bir karar yoksa, ödeme tarihinden itibaren başlar.

MADDE 40

Taşımacılar 37 ve 38 inci maddelerde yazılanlar dışında kendi aralarında bağutlayacağı hükümler üzerinde anlaşabilirler.

VII. BÖLÜM

ANLAŞMAYA AYKIRI KOŞULLARIN HÜKÜMSÜZLÜĞÜ

MADDE 41

1. Madde 40 hükümleri saklı kalmak koşuluyla bu anlaşmanın hükümlerini doğrudan doğruya veya dolayısıyla ihlal eden her türlü koşul hükümsüzdür. Böyle bir koşulun hükümsüzlüğü, anlaşmanın diğer hükümlerinin hükümsüzlüğünü gerektirmez.

2. Özellikle, taşıyıcının lehinde sigorta tazminatı veya diğer herhangi benzer madde veya kanıtama zorunluluğunu değiştiren herhangi bir madde geçersiz ve hükümsüzdür.

VIII. BÖLÜM

SON HÜKÜMLER

MADDE 42

1. Bu anlaşma Avrupa İktisadi Komisyonuna üye ülkelerin imzalarına açıktır. Ayrıca Komisyonun yetkilerini belirten belgenin 8 inci paragrafı gözlemci sıfatıyla komisyona kabul edilenler de anlaşmayı imzalayabilirler.

2. Komisyonun yetkilerini belirten belgenin II nci paragrafı gereğince Avrupa İktisadi Komisyonunun bazı çalışmalarına katılan ülkelerde bu anlaşma yürürlüğe girdikten sonra katılmak suretiyle Âkit Taraflar olabilirler.

3. Anlaşma 31 Ağustos 1956 tarihine kadar imzaya açık bulundurulacaktır. (O tarihten sonra katılmaya açık olacaktır.)

4. Bu anlaşma tasdik edilecektir.

5. Tasdik ve katılma. Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bir belge sunmak suretiyle yapılır.

MADDE 43

1. Madde 42 paragraf 8'de belirtilen ülkelerden beşi veya katılma belgelerini sunduktan 90 gün sonra bu anlaşma yürürlüğe girecektir.

2. Beş ülke tasdik veya katılma belgelerini sunduktan sonra onu tasdik eden veya katılan her ülke için anlaşma, tasdik veya katılma belgesini sunduktan 90 gün sonra yürürlüğe girecektir.

MADDE 44

1. Her ülke, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bu anlaşmadan çekildiğini haber verebilir.

2. Sona erme, Genel Sekreter bunu bildiren yazıyı aldıktan 12 ay sonra hüküm ifade eder.

3939

7.12.1993

MADDE 45

Bu anlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonra, sona erdirmeler sonucu Âkit Tarafların sayısı beşten aşağıya düşer ise, sona erdirmelerin hüküm ifade ettiği tarihten itibaren anlaşma yürürlükten kalkar.

MADDE 46

1. Her ülke tasdik veya katılma belgesini sunduğu sırada veya sonra bu anlaşmanın uluslararası platformda temsil ettiği bütün ülkeleri kapsadığını Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bildirebilir. Bu bildiri Genel Sekreterlik tarafından alındıktan sonra 19'uncu günden itibaren anlaşma bildirdi yazılı ülkeleri kapsayacaktır. Eğer o tarihte anlaşma yürürlüğe girmemiş ise yürürlüğe girdiği tarihte kapsayacaktır.

2. Yukarıdaki paragraf gereğince uluslararası platformda temsil ettiği ülkeye bu anlaşmanın temsili hususunda beyanda bulunmuş olan ülkeler 44 üncü madde hükümlerine göre bu ülke için anlaşmanın sona erdiğini ayrı olarak bildirebilirler.

MADDE 47

Bu anlaşmanın tefsir ve uygulaması ile ilgili olarak iki Âkit Taraf arasında çıkacak ihtilaflar, müzakere veya başka bir yolla halledilmediği takdirde, ilgili Âkit Taraflardan birinin istemi üzerine Uluslararası Adalet Divanına havale olunabilir.

MADDE 48

1. Bu anlaşmayı imzaladığı, tasdik ettiği veya ona katıldığı sırada her Âkit Taraf, kendisini anlaşmanın 47 nci maddesiyle bağlı saymadığını bildirebilir. Böyle bir rezerv koymuş Âkit Tarafa karşı, diğer Âkit Taraflarda 47 nci madde ile bağlı değildirler.

2. 1 inci paragrafta öngörüldüğü şekilde rezerv koymuş olan Âkit Taraflar Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine bilgi vermek suretiyle bu rezervi kaldırabilirler.

3. Bu anlaşmaya başka bir rezerv konulmasına izin verilmez.

MADDE 49

1. Bu anlaşma üç yıl yürürlükte kaldıktan sonra Âkit Taraflar, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine başvurarak, anlaşmanın gözden geçirilmesi için konferans toplanmasını isteyebilirler. Genel Sekreter bu istemi Âkit Taraflara tebliğ eder ve bu tebligat tarihinden sonra dört ay içinde Âkit Taraflardan en az dörtte biri evetlerini bildirdikleri takdirde Genel Sekreter tarafından bir inceleme konferansı toplanır.

2. Yukarıdaki paragraf gereğince bir konferans aktedildiği takdirde, Genel Sekreter bütün Âkit Taraflara bir tebligat göndererek konferansta incelenmesi istenilen konuların, üç ay içinde bildirmelerini ister. Genel Sekreter telif metinleri ile konferansın geçici gündemini konferans tarihinden en az üç ay önce Âkit Taraflara gönderir.

3. Bu maddeye göre toplanan konferansa Genel sekreter 42 nci madde 1 inci paragrafında belirtilen ve 42 nci madde 2 nci paragraf gereğince Âkit Taraf durumuna girmiş olan bütün ülkeleri davet eder.

MADDE 50

49 uncu maddede öngörülen bildirilere ek olarak Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Madde 42 nci paragraf 1 de belirtilen ülkelere ve madde 42 nci paragraf 2 gereğince Âkit Taraf durumuna girmiş olanlara aşağıdaki konularda bilgi verir.

- a) 42. madde gereğince tasdik veya katılanlar,
- b) 43. madde gereğince bu anlaşmanın yürürlüğe giriş tarihleri
- c) 44. madde gereğince anlaşmayı sona erdirenler
- d) 45. madde gereğince bu anlaşmanın sona erdirilmesi
- e) 46. madde gereğince alınan bilgiler
- f) Madde 48 paragraf 1 ve 2 gereğince alınan ihbar ve bildirimler

MADDE 51

31 Ağustos 1956'dan sonra anlaşmanın aslı Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine sunulacak ve o da bunun tasdikli suretlerini madde 42 1 ve 2. paragraflarda belirtilen ülkelere iletacaktır.

PROTOKOLÜN İMZALANMASI

Eşyaların Karayolundan Uluslararası Nakliyatı için Mukavele Sözleşmesini imzalama yöntemi hususunda, gerektiği biçimde yetkili kılınmış aşağıda imzası bulunanlar, aşağıdaki ifade ve açıklamalar konusunda anlaşmışlardır.

1. Bu Sözleşme Büyük Britanya Birleşik Krallığı ve Kuzey İrlanda ve İrlanda Cumhuriyeti arasındaki trafiğe uygulanmayacaktır.

2. Ad Madde 1, Paragraf 4

Aşağıda imzası bulunanlar, mobilya taşınması ve kombine taşımacılık için mukaveleler düzenleyen sözleşmeleri görüşmeyi taahhüt eder.

Ki bunun kanıtı olarak gerektiği şekilde ona yetkili kılınmış aşağıda imzası bulunanlar, bu protokolü imzalamıştır.

Bugün, 1956 Mayıs ayının 19 günü, Cenevre'de, İngilizce ve Fransızca dillerinde tek bir nüsha olarak ve her metin eşit derecede geçerli olmak üzere düzenlenmiştir.

Ki bunun kanıtı olarak, gerektiği şekilde buna yetkili kılınmış aşağıda imzası bulunanlar bu sözleşmeyi imzalamıştır.

Bugün, 19 Mayıs 1956 günü, Cenevre'de, İngilizce ve Fransızca dillerinde tek bir nüsha olarak ve her metin eşit derecede geçerli olmak üzere düzenlenmiştir.

EŞYALARIN KARAYOLUNDAN ULUSLARARASI NAKLİYATI İÇİN MUKAVELE SÖZLEŞMESİNE

(CMR) AİT PROTOKOL

Mevcut protokola taraf olan devletler, aynı zamanda, Cenevre'de 19 Mayıs 1956 tarihinde Malların Uluslararası Karayolu ile Taşınması ile ilgili Anlaşmaya (CMR) de taraf olan Devletler olup, bunlar aşağıdaki şekilde mutabık kalmışlardır.

MADDE 1

İşbu Protokol'ün amacı için, "Anlaşma" dan kasıt, malların Uluslararası Karayolu ile taşınmasına dair olan anlaşma (CMR) dir.

MADDE 2

Anlaşmanın 23 sayılı maddesi aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir.

(1) 3 sayılı fıkra, aşağıdaki metinle değiştirilmiştir.

"3. Bununla beraber, tazminat, eksik brüt ağırlığın kilogramı başına hesabın 8,33 birimini aşmayacaktır."

(2) Bu maddenin sonuna, aşağıdaki 7, 8 ve 9 sayılı fıkralar eklenmiş bulunmaktadır.

"7. Bu anlaşmada belirtilen hesap birimi, Uluslararası Para Fonunda tarif edildiği şekildeki Özel Çekiş Hakkı'dır. Bu anlaşmanın 3 sayılı fıkrada belirtilen meblağ, olayla ilgilenen mahkemenin bulunduğu Devletin ulusal parasına, karar tarihinde veya taraflar arasında mutabık kalınan tarihte cari kur değeri üzerinden tahvil edilecektir. Özel Çekiş Hakkı için uygulanacak, Uluslararası Para Fonuna üye olan bir Devletin ulusal parasının değeri, Uluslararası Para Fonu tarafından kendi muamele ve işlemleri için alınan tarihte geçerli değerlendirme yöntemine uygun olarak hesaplanacaktır.

Özel Çekiş Hakkı uygulamaları için, Uluslararası Para Fonuna üye olmayan bir Devletin ulusal parasının değeri, o Devlet tarafından tayin edilecek şekilde göre hesaplanacaktır.

8. Bununla beraber, Uluslararası Para Fonuna üye olmayan ve kanunları, bu maddenin 7 sayılı fıkrasında belirtilen hükümlerin uygulanmasına müsait olmayan bir Devlet, CMR'nin Protokolünü onaylaması veya ona dahil olması tarihinde veya bunu müteakip herhangi bir zamanda, topraklarında uygulanacak, bu maddenin 3 sayılı fıkrasında belirtilen yükümlülüğe ait sınırın, 25 parasal birim olacağını beyan edebilir. Bu fıkrada sözü edilen parasal birim, 900 ayar altının 10/31 gram'ına tekabül eder. Bu fıkrada belirtilen meblağın ulusal paraya tahvili, ilgili Devletin kanunlarına uygun şekilde yerine getirilecektir.

9. Bu maddenin 7 sayılı fıkrasının son cümlesinde belirtilen hesaplama ile bu maddenin 8 sayılı fıkrasında sözü edilen tahvil, bu fıkralarda hesap birimi olarak ifade edildiği şekliyle bu maddenin 3 sayılı fıkrasının meblağı için, Devletin ulusal parası üzerinden, mümkün olduğu kadar gerçek değeri ifade edecek şekilde yerine getirilecektir. CMR'ye eklenen Protokolün 3 sayılı maddesinde sözü edilen bir belgenin tevdi edilmesinde ve de bu maddenin 7 veya 8 sayılı fıkralarında herhangi bir değişikliğin yapılması halinde, Devletler, Birleşmiş Milletlerin Genel Sekreterine, duruma göre maddenin 7 sayılı fıkrası uyarınca yapılan hesaplama şeklini veya bu maddenin 8 sayılı fıkrasına uygun olarak yapılan tahvil sonucu bildirecektir.

NİHAİ HÜKÜMLER

MADDE 3

1. İşbu Protokol, anlaşmaya imzasını koşmuş olan veya bu anlaşmaya yeni katılan ve de Avrupa Ekonomik Komisyonu üyesi olan veya anılan Komisyonun referans şartlarına ait 8 sayılı fıkra tahtında istişari sıfatla kabul edilmiş Devletlerin imzasına açılacaktır.

2. İşbu Protokol, anlaşmaya taraf olup bu maddenin 1 sayılı fıkrasında atf yapılan Devletlerin herhangi birinin iştirakine atf tutulacaktır.

3. Anlaşmaya taraf olup, işbu komisyonun referans şartlarınının 11 sayılı fıkrası uyarınca Avrupa Ekonomik Komisyonunun bazı faaliyetlerine iştirak eden Devletler, bu Protokole yürürlüğe girmesinden sonra iştirak etmek suretiyle bu Protokolün Âkit Tarafları haline gelebilirler.

4. İşbu Protokol, Cenevre'de 1 Eylül 1978 tarihinden 31 Ağustos 1979 tarihine kadar (bu süre dahil olmak üzere), imzaya açık tutulacaktır. Bu tarihi müteakip, bu Protokol, katılıma açık tutulacaktır.

5. Bu Protokol, ilgili Devletin anlaşmayı tasdik etmesinden veya ona iştirak etmesinden sonra, onay işlemine tabi tutulacaktır.

6. Tasdik veya iştirak, bir belgenin Birleşmiş Milletlerin Genel sekreteri nezdinde tevdi edilmesiyle kesinlik kazanmış olacaktır.

7. Tüm Âkit Taraflarla ilgili olarak işbu Protokole ait bir tadil maddesinin yürürlüğe girmesinden veya tüm Âkit Taraflarla ilgili olarak, tadilatın yürürlüğe girmesi için gerekli tüm işlemlerin tamamlanmasından sonra, bir tasdik veya iştirak belgenin tevdi edilmesi, tadil maddesi ile değişikliğe uğrayan Protokol için müracaat edilmiş olarak addedilecektir.

MADDE 4

1. İşbu Pratokol, bu Protokol'ün 3 sayılı maddesinin 1 ve 2 sayılı fıkrasında belirtilen Devletlerden beşinin kendi tasdik veya iştirak belgelerini tevdi tarihini takip eden doksanncı günde yürürlüğe girmiş olacaktır.

2. Beş Devletin kendi onay veya iştirak belgelerini tevdi ettikten sonra bu Protokolü onaylayan veya ona iştirak eden herhangi bir Devlet için, bu Protokol, anılan Devletin kendi onay veya iştirak belgesini tevdi ettiği tarihi takip eden doksanncı günde yürürlüğe girmiş olacaktır.

MADDE 5

1. Herhangi bir Âkit Taraf, bu hususu Birleşmiş Milletlerin Genel Sekreterine tebliğ etmek suretiyle, bu Protokolü feshedebilir.

2. Bu fesih, fesih ihbarının Genel Sekreter tarafından alınması tarihinden on iki ay sonra yürürlüğe girer.

3. Anlaşmaya Taraf olmaktan çıkan herhangi bir Âkit Taraf, aynı tarihte, işbu Protokole taraf olmaktan çıkacaktır.

MADDE 6

İşbu Protokolün meriyete girmesinden sonra, fesihler dolayısıyla Âkit Taraf adedinin beşten aşağı düşmesi halinde, bu Protokol, bu kabil fesihlerin sonuncusunun tarihinden itibaren yürürlükten kalkmış olacaktır. Ayrıca, Anlaşmanın meriyetten kalktığı tarihten itibaren Protokol de meriyetten kalkmış olacaktır.

MADDE 7

1. Herhangi bir Devlet, onay veya iştirak belgesini tevdi ettiğinde veya bunu müteakip herhangi bir zamanda, Birleşmiş Milletlerin Genel Sekreterine göndereceği bir tebliğ ile, uluslararası ilişkiler yönünden sorumlu olduğu ve de haklarında Anlaşmanın 46 sayılı Maddesi uyarınca bir beyanda bulunmuş olduğu ülkelerin tamamını veya bunların herhangi birini kapsayacağını beyan edebilir. Bu Protokol, tebliğde belirtilen ülke ve ülkelere, bu tebliğin Genel Sekreter tarafından alınmasının doksanncı gününden veya bu tarihte Protokolün henüz yürürlüğe girmemesi halinde, yürürlüğe giriş tarihinden itibaren teşmiş edilmiş olacaktır.

2. Bir üstteki fıkra tahtında, işbu Protokolün uluslararası ilişkiler yönünden sorumlu olduğu herhangi bir ülkeye teşmili ile ilgili olarak beyanda bulunmuş olan herhangi bir Devlet, yukarıdaki 5 sayılı maddenin hükümleri uyarınca, anılan ülke ile ilgili olarak işbu Protokolü ayrı olarak feshedebilir.

MADDE 8

İşbu Protokolün yorumlanması veya uygulanması ile ilgili olarak iki veya daha fazla Taraf arasında, Tarafların müzakere yolu ile veya başka bir yoldan halletmeye muvafık olamadığı herhangi bir ihtilafın zuhuru halinde, bu ihtilaf, ilgili Âkit Tarafların herhangi birinin talebi üzerine, halli için Uluslararası Adalet Mahkemesine götürülebilir.

MADDE 9

1. Herhangi bir Âkit Taraf, bu Protokolün imzalanması, onaylanması veya buna iştirak edilmesi anında, Birleşmiş Milletlerin Genel Sekreterine gönderilecek bir tebliğ marifetiyle, kendisi-

ni işbu Protokolün 8 sayılı maddesi ile bağlı telakki etmediğini beyan edebilir. Diğer Âkit Taraflar, bu kabil bir ihtirazi kayıt düşen herhangi bir Âkit Taraf ile ilgili olarak, bu Protokolün 8 sayılı maddesi ile bağlı olmayacaktır.

2. Bu maddenin 1 sayılı fıkrasında belirtilen beyan, Birleşmiş Milletlerin Genel Sekreterine gönderilecek bir tebliğle herhangi bir zamanda geri çekilebilir.

3. Bu Protokol için herhangi diğer bir ihtirazi kaydın düşürülmesine müsaade edilmeyecektir.

MADDE 10

1. İşbu Protokolün üç yıl süre ile yürürlükte kalmasından sonra, herhangi bir Âkit Taraf, Birleşmiş Milletlerin Genel Sekreterine göndereceği bir tebliğ ile, bu Protokolün tekrar gözden geçirilmesi amacıyla bir konferansın düzenlenmesini talep edebilir. Genel Sekreter tüm Âkit Tarafları bu talepten haberdar edecek ve Genel Sekreter tarafından yapılan tebliği takip eden dört aylık bir süre içinde, Âkit Tarafların dörtte birinden az olmayan bir sayıda, bu talebe iştirak ettiğini kendisine bildirmesi halinde, Genel Sekreter tarafından, işbu Protokolün gözden geçirilmesi amacıyla bir konferans düzenlenecektir.

2. Bir evvelki fıkra uyarınca bir konferansın düzenlenmesi durumunda, Genel Sekreter tüm Âkit Taraflara tebliğ edecek ve üç aylık bir süre içinde Konferansın tetkik etmesini arzuladıkları önerilerini tevdi etmeye onları davet edecektir. Genel Sekreter, Konferansın geçici gündemi ile bu kabil önerilerin metinlerini, Konferansın düzenleneceği tarihten en az üç ay evvelinde tüm Âkit Taraflara gönderecektir. Genel Sekreter, işbu maddeye uygun olarak toplanan herhangi bir konferansa, 3 sayılı maddenin 1 ve 2 sayılı fıkralarında belirtilen tüm Devletlerle işbu Protokolün 3 sayılı maddesinin 3 sayılı fıkrası altında Âkit Taraf haline gelen Devletleri davet edecektir.

MADDE 11

10 sayılı maddede öngörülen tebliğlere ilaveten, Birleşmiş Milletlerin Genel Sekreteri, işbu Protokolün 3 sayılı maddesinin 1 ve 2 sayılı fıkralarında atıf yapılan Devletleri ve bu Protokolün 3 sayılı maddesinin 3 sayılı fıkrası tahtında Âkit Taraflar halinde gelen Devletleri aşağıdakilerden haberdar edecektir.

- (a) 3 sayılı madde altında yapılan onay ve iştirak işlemleri;
- (b) 4 sayılı maddeye uygun olarak, işbu Protokolün yürürlüğe giriş tarihleri;
- (c) 2 sayılı maddenin (2) sayılı fıkrası altında alınmış olan tebliğler;
- (d) 5 sayılı madde altında yapılan fesihler;
- (e) 6 sayılı madde altında işbu Protokolün feshedilmesi;
- (f) 7 sayılı madde uyarınca alınmış olan tebliğler;
- (g) 9 sayılı maddenin 1 ve 2 sayılı fıkralarına uygun olarak alınmış olan beyanlar ve tebliğler.

MADDE 12

31 Ağustos 1979 tarihinden sonra, işbu Protokolün aslı Birleşmiş Milletlerin Genel Sekreterine tevdi edilecek ve kendisi bu aslın tasdik edilmiş suretlerini bu Protokolün 3 sayılı maddesinin 1, 2 ve 3 sayılı fıkralarında belirtilen Devletlerin herbirine gönderecektir.

Cenevre'de bin dokuz yüz yetmiş sekiz yılının Temmuz ayının bu beşinci gününde, herbiri geçerli olmak üzere İngilizce ve Fransızca lisanlarında tek bir nüsha halinde düzenlenmiştir.

İşbu hususun şahadeti zımında, konu ile ilgili olarak tam yetkiye sahip olan, aşağıda imzası bulunan kişiler işbu Protokolü adına imzalamışlardır.

BU KANUNA AİT TUTANAKLAR

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Cilt	Birleşim	Sayfa
11	78	198
29	68	357
45	36	172:173,269:273
	37	338,358,444:449

I. – Gerekçeli 249 S. Sayılı Basmayazı Türkiye Büyük Millet Meclisinin 36 ncı Birleşim tutanağına bağlıdır.

II. – Bu Kanunu; Türkiye Büyük Millet Meclisinin Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm ve Dışişleri Komisyonları görüşmüştür.

III. – Esas No. : 1/397